

Bölüm 17

ULUSLARARASI TİCARETTE KULLANILAN GELENEKSEL ÖDEME ŞEKİLLERİ VE BANKA ÖDEME YÜKÜMLÜLÜĞÜ (BPO)

Orkun BAYRAM¹

Giriş

Küreselleşmenin çok hızlı bir şekilde dünyanın geneline yayılmasında teknolojik gelişmeler etkin rol oynamaktadır. Teknolojinin sınır tanımaz bir şekilde ilerlemesi, birbirileri ile ticaret yapan ülkeleri mesafe tanımaksızın birer komşu haline getirmiştir. Artık, taraflar birbirileri ile çok rahat bir şekilde iletişime geçebilmekte, sipariş talimatı verebilmekte ve saniyeler içinde para transferi yapabilmektedirler. Özellikle fintech yazılımları sayesinde, ticaret artık otomasyon sistemleri ile yönetilebilir bir yapıya doğru gitmektedir.

Ticaretin tarihsel döngüsüne bakıldığında ana teması aynı kalmak ile birlikte özellikle kullanılan ödeme yöntemleri sürekli değişim göstermiştir. Trampa ve takas yöntemi paranın icadına kadar kullanılırken, paranın icadı ile birlikte ticarete kullanılan ödeme yöntemlerinde hızlı bir değişim ve gelişim başlamıştır. Günümüzde ise, ticaretin her alanında fiziki para yerine, Bitcoin gibi kripto paraların kullanım oranı gittikçe artmaktadır. Özellikle “blockchain tabanlı” ticaret sistemlerinin kullanılması sayesinde güven, zaman ve finans maliyetinin daha etkin bir şekilde yönetilebileceği görülmektedir.

Sınır ötesi ticarete kullanılan ödeme yönteminin belirlenmesinde, tarafların ülkeleri (ekonomik ve politik özellikleri), firmaların kredi derecelendirme notları, işlemde kullanılacak olan dövizin istikrar durumu, piyasa yapısı, malın özellikleri vb. pek çok etken önemli rol oynamaktadır.

Dış ticarete kullanılan geleneksel ödeme yöntemleri, tahsil esasına dayalı ödeme yöntemleri (peşin ödeme, vesaik mukabili ödeme, mal mukabili ödeme) ve bankaların ödeme garantisi verdiği ödeme yöntemleri (akreditif, stand-by akreditif, harici garanti mektupları ve BPO) olarak iki ana bölümde ele alınmaktadır.

Sınır Ötesi Ticarete Kullanılan Ödeme Yöntemleri

Sınır ötesi ticaretin tarafları (ithalatçı-ihracatçı, satıcı-alıcı, amir-lehtar) oluşabilecek tüm riskleri hesaplamakta ve buna göre bir ödeme şekli tespit ederek, edimlerini yerine getirmektedirler (Gürsoy, 2008).

¹Dr. Öğretim Üyesi, Antalya Bilim Üniversitesi, orkun.bayram@antalya.edu.tr

çalışma sermayesi yönetimi gibi katma değerli hizmetler teklif edebilir ve bunların raporlanması için destek verebilirler. Büyük banka grupları, henüz BPO işletim sistemini kurmamış olan bankalara yazılım konusunda destek olma hizmeti sunup, bu hizmetten gelir elde edebilirler. Bankaların, müşterilerinden gelen taleplere cevap vermesini sağlayarak güncel trendi yakalayabilmesine ve bankacılık sektöründe rekabet gücünü sürdürülebilir boyuta taşımaya olanak vermektedir (Quinn, Gorzsa & Ozisik, 2014).

BPO ve Akreditif, İhracat Kredi Sigortası, Faktöring

1. BPO, risk teminatı konusunda, akreditif ile benzer özellikler taşımaktadır. Ayrıldıkları tek nokta, ödeme şartında karşımıza çıkmaktadır.
2. BPO, yan hizmetler konusunda, akreditif ile benzer özellikler taşımaktadır.
3. BPO, finansman konusunda, diğer ürünlerden ayrılmaktadır. BPO ile satıcı firma pre-f finansman ve post finansman imkânlarına sahip olabilmektedir.
4. İhracat Kredi Sigortası ile güvence altına alınan ticari alacakların temlik yoluyla satıcı firmalar pre-f finansman ve post finansman sağlayabilmektedirler. Uygulamada zorluklar yaşansa da, banka gruplarının sigorta firmalarının yaptıkları ihracat kredi sigortası ya da ticari alacak sigortası teminat gösterilerek grup bankalardan kredi limitisi sağlanabilmektedir. Bu yöntemle kullanılan kredi fiyatları da normal müşteri kredi fiyatlarına göre daha uygun seviyede olabilmektedir.
5. Akreditif şartlarında, akreditifin discount edilebilir özellikte olduğu açıkça belirtilmiş ise, satıcı firma akreditifi, akreditif şartlarına tamamen uyumlu bir şekilde hazırlamış olduğu evraklarını ibraz ettikten sonra belli bir kırdırma masrafı ve kırdırma faizi karşılığında bir bankaya devredebilir. Böylece, satıcı firma vadesinden önce mal bedeline ulaşmış olur (pre-f finansman). Akreditifli işlemlerde post finansman olanakları da mevcuttur.

Kaynakça

- Akter, B. (2014). Küresel Ticaret Temelleri, Riskleri ve Finansmanı (1.b.). İstanbul: Gita Yayınları
- Atalay, E. (2012). Uluslararası Ticaret Hukukunda Vesaik Mukabili Ödeme (Belge Karşılığında Ödeme) (1.b.). İstanbul: Beta Yayınları
- Bağrıçık, A. & Yıldırım, M. (2008). Dış Ticaret Mevzuatı ve Muhasebe Uygulamaları (1.b.). Ankara: Yaklaşım Yayıncılık
- Bedestenci, Ç. & Canitez, M. (2008). Dış Ticaret, İşlemler ve Uygulamalar (1.b.). Ankara: Gazi Kitabevi
- Branch, A. E. (2006). Export Practice and Management. (5.b.). London: Thomson Learning
- Dharmawardene, P. (2013). "Bank Payment Obligations, A New Method To Trade", Association Of Professional Bankers 25th Anniversary Convention. Sri Lanka.
- Dölek, A. (2011). İhracat-İthalat İşlemleri Pratik Bilgiler (1.b.). İstanbul: DTR Danışmanlık
- Durukanoğlu, N. (2008). Dış Ticaret Dünyası, Örnek Olay ve Tablolar (2.b.). İstanbul: Beta Yayınları
- Gürsoy, Y. (2008). Dış Ticaret İşlemleri Muhasebesi (4.b.). Bursa: Ekin Yayınevi
- Karahan, K. & Canitez, M. (2008). Uygulamalı İthalat-İhracat İşlemleri ve Dokümantasyon (2.b.). Ankara: Gazi Kitabevi.
- Karakaya, G. (2016). Uluslararası Ticarete Akreditif İşlemleri ve Genel Uygulamalar (1.b.). Almanya: Türkiye Âlim Kitapları
- Kaya, F. (2015). Dış Ticaret İşlemleri Muhasebesi (2.b.). İstanbul: Beta Yayınları

İktisadi ve İdari Bilimler Cilt 1

- Luk, K. W (2011). *International Trade Finance A Practical Guide* (2.e.). Hong Kong: City University of Hong Kong Press
- Malinoska, M. (2015). "Claraing The Path To BPO Adoption For International Trade Finance Banks". Banking Tech Publications
- Noreen, U., Khan, S. K. & Qaisar A. (2009). "International Working Capital Practices in Pakistan". *International Research Journal of Finance and Economics*. Issue 32. ISSN 1450-2887.
- Quinn, M., Gorza, I. & Ozisik, B. (2014), "Bank Payment Obligation: Financial Instruments To Manage Risk in The Open Account Trade". Conference Proceedings Organized by IFC.
- Wells, R. (2014). "Bank Payment Obligations (BPOs) – Basics for Corporates". www.barretwells.com.
- Wynne, G. L. & Fearn H. (2014) "The Bank Payment Obligation: Will It Replace The Traditional Letter Of Credit – Now, Or Ever?". *Butterworths Journal of International Banking and Financial Law*
- Yeni, C. (2005). *Uluslararası Ticarete Ödeme Yöntemleri* (1.b.). İstanbul: Alfa Basım